

fundacja instytut
CYBERBEZPIECZEŃSTWA

Grooming w internecie

**- czym jest i jak chronić
dzieci i młodzież
przed tym niebezpieczeństwem?**

W dzisiejszym, rozwijającym się świecie, gdzie surfowanie w internecie jest nieodłącznym elementem życia codziennego, można zaobserwować nowe wyzwania i niebezpieczeństwa dotyczące najmłodszych użytkowników. Jednym z istotnych problemów, które niepokoją zarówno pedagogów, jak i rodziców, jest zjawisko child groomingu. Dzieci na co dzień używające internetu stają się podatne na działania cyberprzestępców, wykorzystujących ten fakt do swoich celów. Interakcje online pomiędzy dziećmi a sprawcami stają się trudniejsze do kontrolowania. Niemożność identyfikacji sprawców oraz różnorodność ich metod uwodzenia w przestrzeni internetowej sprawiają, że walka z child groomingiem jest wyjątkowo skomplikowana.

Child groomingu

Pojęcie child groomingu odnosi się do zjawiska, które polega na uwodzeniu dzieci w internecie. Są to działania cyberprzestępców podejmowane w celu nawiązania więzi emocjonalnej z najmłodszymi. Aktywność polega na zdobywaniu ich zaufania, a później wykorzystania ich seksualnie¹. Wyrażenie to wywodzi się z angielskiego terminu „groom”, oznaczającego „pielęgnowanie”, „dbanie o coś lub kogoś”². W tym kontekście słusznie podkreśla się, że grooming nie jest jednorazowym aktem, lecz procesem. W literaturze istnieje równoległe kilka polskich odpowiedników pojęcia groomingu, które oddają różne aspekty tego zjawiska. Są to sformułowania takie jak „uwodzenie dzieci przez internet”, „nagabywanie seksualne małoletniego”, „elektroniczna korupcja małoletniego” czy „cyberpedofilia”³. Każde z tych określeń próbuje oddać różne oblicza problemu, co rzuca światło na różne aspekty związane z bezpieczeństwem dzieci w erze cyfrowej.

Z uwagi na doniesienia medialne, aktywne kampanie społeczne i nagły wzrost zainteresowania problemem groomingu w ostat-

nich latach może się wydawać, że mamy do czynienia z nowym zjawiskiem, które pojawiło się wraz z powszechnym dostępem do internetu. Jest to jednak przekonanie błędne. Z kryminologicznego punktu widzenia uwodzenie dzieci może mieć miejsce zarówno w świecie wirtualnym, jak i realnym⁴. W dzisiejszych czasach na pierwszy plan wysuwa się zjawisko groomingu w sieci. Mimo że ten proces istniał przed erą internetu, to właśnie powszechny dostęp do sieci otworzył przed przestępcami zupełnie nowe horyzonty. W tym samym czasie kręgi pedofilskie zmieniły swoje podejście do postrzegania kontaktów seksualnych z nieletnimi. Niestety rozwój technologii cyfrowej zapewnił przestępcom nowe możliwości w komunikacji z dziećmi i z młodzieżą, ponieważ pozwolił przynajmniej częściowo zachować anonimowość.

Dzisiaj mamy dostęp do wielu przeglądarek czy komunikatorów internetowych. Czasami nie zdajemy sobie sprawy z generowanych przez nie zagrożeń. Mimo że internet stał się powszechny dopiero w latach 90. XX wieku, to już wcześniejsze formy tej sie-

- 1 M. Dąbrowska, *Grooming – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne*, Warszawa 2018.
- 2 A. Kamińska-Nawrot, *Grooming – uwodzenie w internecie. Wybrane aspekty prawno-karne*, Akademia Pomorska w Słupsku, „Zeszyty Naukowe Pro Publico Bono” 2022, nr 1 (1).
- 3 M. Dąbrowska, *Grooming – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne...*
- 4 E. Martellozzo, *Online Child Sexual Abuse. Grooming, Policing and Child Protection in a Multi-Media World*, Londyn 2012.

ci były wykorzystywane przez środowiska o skłonnościach pedofilskich. Z roku na rok sprawcy groomingu przenosili swoje działania z tradycyjnych miejsc spotkań, takich jak place zabaw czy boiska, do bezpieczniejszego dla nich świata wirtualnego. Okaza-

ło się, że środowisko wirtualne pozwala na budowanie relacji polegającej na emocjonalnym sterowaniu dzieckiem, a ponadto zapewnia dostęp do niewyobrażalnej skali możliwości⁵.

Etapy groomingu

Grooming to proces, który składa się z kilku etapów. Sprawca, aby osiągnąć swój cel, posługuje się działaniami wysoce manipulacyjnymi. Od pierwszego etapu do ostatniego może minąć kilka tygodni, a nawet kilka miesięcy. Jednym z pierwszych kroków sprawcy jest wytypowanie ofiary. Rozpoczyna od tzw. stalkingu, czyli przeglądania osobistych kont w mediach społecznościowych. Próbuje znaleźć szczegółowe informacje na temat ofiary. Często sprawdza zamieszczane posty na portalach społecznościowych, treść dodawanych komentarzy, zdjęcia udostępnione przez dziecko. Tym samym podejrzany przystępuje do kolejnego kroku – kreuje nieprawdziwą tożsamość, tworząc np. fałszywe konta na portalach społecznościowych, zamieszczając na nich wyszukane, niezgod-

ne z rzeczywistością zdjęcia. Jednakże nie wszyscy przestępcy korzystają z procesu przygotowania w przypadku zjawiska, jakim jest grooming. Sprawca, poprzez zebranie danych o potencjalnej ofierze i stworzenie fałszywej wersji siebie, przygotowuje stosowny grunt do nawiązania kontaktu oraz zbudowania relacji z małoletnim⁶.

Pierwszym etapem jest nawiązanie kontaktu i zaprzyjaźnianie się z ofiarą. Na początku komunikacja odbywa się online na platformach społecznościowych, w grach internetowych czy na czatach. Sprawca stara się stworzyć pozornie niewinną i przyjacielską relację z wytypowanym obiektem zainteresowania. Posługuje się różnymi strategiami i technikami manipulacji. Celowo prezentuje się jako przyjazna osoba, której można zaufać. Rozbudowuje swoją fałszywą osobo-

5 E.M. Truskolaska, Grooming, czyli uwodzenie małoletnich przez internet – aspekty kryminologiczne oraz prawne, „Prawo w Działaniu” 2021, t. 47: Sprawy karne.

6 M. Małecki, Grooming (karalne przygotowanie do przestępstwa pedofilskiego), „Państwo i Prawo” 2011.

wość, dzięki której wzbudza w ofierze potrzebę dalszej rozmowy. Sprawca wcześniej przystosowuje się do aktualnych trendów młodzieżowych, tak aby móc wywrzeć na ofierze wrażenie osoby „nadającej na takich samych falach”. Dzięki temu rozmawia z młodym człowiekiem o interesujących go tematach, równocześnie stosując slang młodzieżowy. Zdaje sobie sprawę, że pierwsze rozmowy z dzieckiem mają decydujący wpływ na dalszy przebieg znajomości⁷.

Drugi etap jest bardziej złożony i polega na stworzeniu z małym dzieckiem bliskiej relacji. W tym etapie dziecko otwiera się jeszcze bardziej i opowiada o swoich problemach.

Sprawca skupia się na budowaniu silnej więzi z dzieckiem, posługując się różnymi bardziej zaawansowanymi środkami manipulacyjnymi. Wykorzystuje niewinność dziecka, udając swoje zainteresowanie zaistniałymi problemami poprzez swój urok osobisty oraz udawaną sympatię. Stara się poświęcać dziecku jak najwięcej uwagi, aby wzbudzić w nim poczucie akceptacji, ważności i wyjątkowości. Poprzez rozmowy, które stopniowo stają się coraz bardziej osobiste, sprawca tworzy atmosferę zwiększonego przywiązania emocjonalnego. Dąży do otrzymania miana przyjaciela dziecka, który zawsze jest skory do rozmowy na każdy temat. Zdarza się, że w tym etapie pojawiają

7 M. Dąbrowska, Grooming – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne...

się rozmowy telefoniczne mające na celu skrócenie dystansu⁸.

W trzecim etapie sprawca skupia się działaniach mających na celu minimalizację ryzyka wykrycia internetowej znajomości przez rodziców lub osoby zaprzyjaźnione z dzieckiem, np. koleżanek i kolegów. Zdobywa szczegółowe informacje np. z jakiego rodzaju urządzenia sieci korzysta dziecko, miejsce jego ustawienia w domu, czy inni domownicy mają też dostęp do tego urządzenia. Próbuje ustalić poziom kontroli rodziców nad aktywnościami dziecka w internecie oraz ich zainteresowanie obszarem nadzoru nad telefonem. Gdy sprawca zbierze już wszystkie niezbędne informacje na temat ofiary, podejmuje dalsze działania ukierunkowane na zminimalizowanie ryzyka ujawnienia internetowej znajomości i nadaje tej relacji aurę tajemniczości. W tym momencie mały człowiek jest mocno zaangażowany w relację, a sprawca dodatkowo podsyca emocje. Próbuje manipulować ofiarą w taki sposób, aby odizolować ją od otoczenia. Daje dziecku wskazówki, jak ma rozmawiać z rodzicami, aby ustrzec się przed niechcianymi kłótniami. Posługując się swoją wiedzą o potencjalnych problemach rodzinnych ofiary, przestrze-

ga dziecko przed możliwymi trudnościami, jakie mogą się pojawić ze strony rodziców. W ten sposób starannie konstruuje negatywny obraz najbliższych dziecku osób. Celem sprawcy jest także sprawienie, aby wszelkie próby ograniczenia dostępu do internetu przez rodziców były odczytywane przez dziecko jako atak na zawiązaną w cyberprzestrzeni przyjaźń. Rodzice są przez sprawcę przedstawiani jako osoby niezdolne do zrozumienia potrzeb dziecka⁹.

Kiedy sprawca upewni się, że nikt nie jest w stanie zagrozić zdemaskowaniu tej relacji, przechodzi do kolejnego etapu. Dyskretnie dąży do nadania rozmowom coraz bardziej intymnego charakteru. W celu osiągnięcia sukcesu w kolejnym kroku sprawca podkreśla unikalność więzi, jaka łączy go z ofiarą, kładąc nacisk na zasadę wzajemności, która rzekomo kieruje ich przyjaźnią. Dziecko staje się współodpowiedzialne nie tylko za kontynuację tej znajomości, lecz także za dobro swojego internetowego przyjaciela. Dziecko, nie znając skali zagrożenia, pozwala sprawcy wpływać na swoje życie. Więzy dziecka ze sprawcą stają się coraz mocniejsze. Prowadzi on tym samym do dalszej izolacji dziecka od jego otoczenia¹⁰.

Powyższe aktywności pozwalają na przej-

8 Tamże.

9 M. Dąbrowska, Grooming – wybrane aspekty prawne i kryminologiczne...; Child grooming – wybrane aspekty ochrony prawnej i profilaktyka, Niebieska Linia, 17 III 2022 r., <https://www.niebieskalinia.pl/aktualnosci/niebieska-akademia-warszawska/child-grooming-wybrane-aspekty-ochrony-prawnej-i-profilaktyka>.

10 E.M. Truskolaska, Grooming, czyli uwodzenie małych dzieci przez internet...

ście do kolejnego etapu, w którym to sprawca stara się przekroczyć kolejne granice. Zaufanie dziecka i tajemnicza znajomość stawiają sprawcę w komfortowej sytuacji, gdy do rozmów z małoletnim wdraża tematy tabu związane z seksualnością ofiary. Zadaje niewygodne i zawstydzające dziecko pytania, np. dotyczące jego pierwszych pocałunków czy pierwszego razu. Może ono odczuwać wstyd i zażenowanie, jest jednak również ciekawe tych tematów. Sprawca przybiera maskę doświadczonego przyjaciela, który przedstawia dziecku wszystkie aspekty tej sprawy. Z uwagi na cechę niewinności dziecka jest ono w stanie przekroczyć granice. Sprawca może stosować jedną z metod oswojania ofiary wobec seksualności, czyli prezentowania treści pornograficznych. Celowo używane materiały tego rodzaju mają na celu oswojenie dziecka z tematem nagości. Sprawca może planować wykorzystanie zdobytej

wiedzy podczas przyszłego spotkania, które może obejmować wykorzystanie seksualne. W ten sposób sprawca przechodzi do następnego etapu groomingu, jakim jest bezpośrednie zetknięcie się z ofiarą¹¹.

Oczywiście nie ma jednego schematu, który pasowałby do wszystkich sytuacji, gdy mówimy o sprawcach wykorzystywania seksualnego. Dostosowują do konkretnej sytuacji swój sposób postępowania z dzieckiem. Komunikacja przez internet odgrywa tu istotną rolę, ponieważ umożliwia sprawcom nawiązanie relacji z ofiarą i doprowadzenie do wykorzystania seksualnego. Jednakże zdarzają się sytuacje, kiedy sprawcy wykorzystują swoje ofiary tylko w przestrzeni internetowej przez pozyskanie od nich fotografii pornograficznych. Każdy przypadek groomingu jest inny i przed każdym z nich należy chronić dzieci.

11 *Grooming - uwodzenie w sieci*, Centrum Informacji Konsumentycznej, 27 III 2020 r., <https://cik.uke.gov.pl/edukacjator/klikam-z-glowa/porozmawiajzdzkiem/grooming-uwodzenie-w-sieci>.

Jak chronić dzieci i młodzież przed groomingiem?

W kontekście ochrony najmłodszych użytkowników w sieci kluczowa jest współpraca z dzieckiem i utrzymanie otwartej i pełnej zaufania relacji. Ważne jest, aby rodzice lub opiekunowie zdali sobie sprawę z potencjalnych zagrożeń oraz nie bagatelizowali problemu.

Jedno z działań, które należy podjąć w tym celu, to uświadomienie dziecku, jakie konkretne niebezpieczeństwa czyhają na niego w internecie. Rozmowa o tym, że surfowanie w sieci nie jest wystarczająco bezpieczne dla osób w jego wieku, pomoże mu zdać sobie sprawę, że nie powinno ufać każdej

nowo poznanej osobie w świecie wirtualnym. Warto mu wytłumaczyć, w jaki sposób działają cyberprzestępcy i jakie mogą być skutki kontaktu z nimi. Sposób prowadzenia rozmowy na temat cyberprzestępców i ich działań powinien być dostosowany do wieku dziecka, zrozumiały i konkretny. Edukacja w tym zakresie to kluczowy element budowania świadomości na temat bezpiecznego korzystania z internetu przez najmłodszych. Na początku najważniejsze jest zbudowanie więzi z dzieckiem, przede wszystkim interesowanie się, co robi w internecie, jakie treści publikuje i w jaki sposób zachowuje się

w przestrzeni wirtualnej, np. jak komentuje posty swoich rówieśników. Ważne jest, aby rodzice przedstawili zagrożenia wynikające z udostępniania swoich danych osobowych. Następnie należy uświadomić dziecku, że informacje w sieci trzeba gruntownie weryfikować, korzystając z różnych źródeł. Ciekawość dzieci dotycząca zakazanych dla nich treści sprawia, że wyszukują one informacje z pierwszych lepszych źródeł, które nie mają nic wspólnego z rzeczywistością. Dlatego istotna jest rozmowa o tematach tabu. Dziecko powinno wiedzieć, że gdy podczas rozmowy z potencjalnymi nieznanymi poczuje się zawstydzone lub przestraszone, będzie mogło się odezwać do bliskiej i zaufanej osoby – rodzica lub opiekuna. Kolejnym ważnym aspektem w ochronie dzieci przed groomingiem jest weryfikacja stron, z których korzystają. Jeżeli wirtualni znajomi dziecka budzą w rodzicach lub opiekunach niepokój, należy porozmawiać o nich z dzieckiem, a później sprawdzić, czy rzeczywiście tacy wirtualni znajomi istnieją. Ustalanie sposobów postępowania z dzieckiem w razie nieprzyjemnych sytuacji online oraz nauczanie go trzeźwego spojrzenia na zamieszczane treści w internecie są kluczowe dla budowania świadomego i bezpiecznego korzystania z niego. Bardzo pomocne może być również stosowanie programów kontroli rodzicielskiej zabezpieczających

przed niebezpiecznymi zawartościami w sieci. Wszystkie wcześniej wspomniane elementy dotyczą regularnego dialogu z dzieckiem na temat potencjalnego ryzyka występującego w świecie online. Rodzice i opiekunowie powinni mieć na względzie bezpieczeństwo swoich dzieci i to właśnie na nich spoczywać będzie ten obowiązek¹².

Podsumowując, po przedstawieniu zjawiska groomingu jako praktyki manipulacyjnej, zgodnie z którą sprawcy starają się zdobyć zaufanie dzieci i młodzieży, można stwierdzić, że nie istnieje uniwersalny schemat tych działań. Ochrona młodych internautów wymaga indywidualnego podejścia do każdej sytuacji. Warto podkreślić istotną rolę komunikacji pomiędzy rodzicami bądź opiekunami a dziećmi. Monitorowanie ich aktywności w internecie, edukacja na temat zagrożeń czy ustawianie granic czasowych na surfowanie w sieci może uchronić je przed groomingiem. Utrzymanie otwartej i zaufanej relacji z dziećmi jest potrzebne dla skutecznego zaprzestania rozwijającego się zjawiska uwodzenia najmłodszych w przestrzeni internetowej.

12 Bezpieczne media. Poradnik dla rodziców, https://edukacja.fdds.pl/pluginfile.php/90564/mod_resource/content/4/Dziecko-i-media-19-09-2017_broszura.pdf; Czym jest child grooming – uwodzenie dzieci online, dyzurnet.pl, 9 X 2023 r., <https://dyzurnet.pl/aktualnosci/wpis/czym-jest-child-grooming-uwodzenie-dzieci-online>

fundacja instytut
CYBERBEZPIECZEŃSTWA